„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте овакиx ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Јов. Т. Чанића, на пијаци.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 125. У НОВОМ САДУ У НЕДЕЉУ 15. АВГУСТА 1899. ГОДИНА XXXIV.

Опасност од Румуна.

Наш народно-црквени имстак у Банату, на многим је местима у опасности. Румуни траже поделу, где немају ни најмање права. Тако чак и у Панчеву. Недавно су имали у Панчеву збор, панчевачког, алибунарског и антопфалвског среза, те су изабрали одбор, који ће чинити све могуће, да Румуни што боље прођу.

Румунска интелигенција гледа, да што више очупа за своје, а румунски црквени великодостојници помажу ово свим силама.

Лепо је кад неко воле своје и воле својима, али то треба да има границе. Ићи на добру срећу, за оним, нашто неко нема права, то не може да оправда љубав према себи и својима. То је и ружно и недозвољено.

Један део наше штампе, кад претреса ово питање тражи, да због овог позовемо на одговор оне Румуне, с којима склописмо народносни савез. И да тражимо од њих, да упливишу на своје земљаке, који да не захтевају од нас оно, што није право, јер би то реметило добре одношаје.

То свакојако треба учинити. Г. др. М. Полит је био председник српске групе на народносном конгресу, те му свакојако спада у дужност, да узме ту ствар у руке и сазове одбор народносног конгреса. Дужни смо и с те стране да учинимо све, што се може учинити.

Но, не треба ни с друге стране седети скрштених руку. И Румуни су поцепани на више група, као и ми, те кад би се Румуни с којима смо ми у савезу и одазвали, што су дужни чинити, они ће тешко моћи да задрже онај неоправдани покрет баш — свуда. Ми морамо бити спремни, да и поред тога на многим местима брапимо наш народно-црквени иметак.

И наши родољуби у Банату треба да се састану у тој ствари и по примеру Румуна, саставе одбор.

Но поврх свега, треба наше автономне власти, да се отресу досадање лабавости. Прво је правило: — *у се!*

Шта ради наш саборски одбор? — Гледа, како ће да извуче патријарха Георгија из блата и како ће што дуже да остане на свом месту. Све остало му је девета брига. — А шта ради патријарх? — Гледа, како ће да забашури своје нечисте трагове.

Да код нас нису тако прне прилике, не би нико ни сматрао, да је наш народно-црквени иметак пусто масло, те не би ни Румуни били толико агресивни.

Неки наши листови управо са завишћу спомињу, како има румунских црквених великодостојника, који су владини људи и који су код владе добро уписани, те улажу сав свој уплив у корист Румуна.

Ми не верујемо, да румунски црквени великодостојници имају уплива за то, што су владиновци. Ако га имају, немају га за то: што су иначе вредни и заузимљиви.

Та зар ми немамо црквених великодостојника, који држе уз владу? Кажите молим вас, који је наш црквени великодостојник опозиционар? — Ни један! Па за што не учинише што у корист цркве?

Изволте ви, који браните Георгија, упутити га, нека изради што... Јелте да би то било смешно?! Није потребно да црквени великодостојник буде владиновац. Могао би бити на том високом месту и опозиционар, ал' би требало да је човек на свом месту, па да има угледа и уважења и онда би могао бранити интересе своје цркве и свог народа.

Ал' шта нам вреди, што је Георгије владиновац, кад је тамо познат само са својих денунцијација и своје грабежи. Ко ће да полаже што на његову реч? Та он кад се пријави где, неће ни да га приме, јер се боје, одмах ће молити, да забашуре његове пригоде. Он мора да се упија и стиди, а такав човек не може имати угледа, нити радити што у корист народа.

Ако хоћете угледа и да се преко нашег највећег великодостојника чује и наша реч, онда не заклањајмо црног грешника, но доле с њим. И подигнимо на престо св. Саве човека врсна, који неће морати да се стиди. И докле да трпимо човека кога свако презире, па ма сто пути био српски патријарх!?

Наш народ је схватио, шта значи имати управана патријарха и он је листом против; са изузетком једног дела интелигенције, која се гнуша, ал' се не гнуша дефраудапта, но се само гнуша одлучна рада.

Па докле тако?! — А докле год ми тако, сви наши послови морају ићи наопако.

Неколико речи

о „Дисциплинарним правилима за српско православно свештенство у опсегу православне српске митрополије карловачке“.

III.

Др. Ж. Показали смо напред, да се ова правила у многоме противе канонима, а сад да видимо, колико се противе државним законима.

По §-у 21. тих правила: „Свештеницима није дозвољено да се међусобно парниче пред грађанским судом без дозволе својега епископа.“

А државни или земаљски закони установљују, да сваки који је пунолетан, може доћи пред суд, па ту особно тражити, да му се његово право реализира. Тако §. 19. о. гр. з., који важи у Тројединци, а у Угарској у бившој војној крајини нарочито нормира ово: „Ко мисли, да је увређен у својем праву, просто му је тужити се области по законих установљеној;“ па када ради грађанских потраживања суди грађански суд, а ради казнених чина казнени суд, то је слободно свакоме грађанину, па и свештенику, обратити се суду за помоћ.

И сада долази синод са својим правилима, па да ускос закону ставља забрану вођења парница пред грађанским судом без дозволе епископске. И шта би отуда настати могло? Могло би настати то, да би могао један свештеник кажњен бити, кад би вршио своје законом освештано право, а тога не сме бити у једној правној држави. Или хоће ли се епископу на вољу да даде, којем ће свештенику допустити парничење, а којем не? Зар да он буде судија и у грађанским стварима?! Па на што су онда судови грађански?!!

Јасно је дакле, да су правила пошла странпутицом, те се ставила у противност законима, а правила једне власти, па ма и државне, не смеју бити contra legem (против закона) већ secundum legem (по закону.)

Ал да пођемо даље.

У §-у 25. забрањено је свештенику издавати или уређивати политичан лист као и потпомагати листове, који крећају религиозне и моралне осећаје хришћанске, а уз то по §-у 14. одговара за сваку своју јавну изјаву писмену или усмену.

Очити смер тих установа је тај, да се свештенику забрани мешање у политику. Политика је наука о државној управи и газдинству, па по закону државном има права сваки грађанин водити бригу о том, а то право дакако има и свештеник као грађанин, члан држ. заједнице. Кад је то законом допуштено, онда не може се то право свештенику одузети једним — правилима. По том може свештеник и издавати политичне новине, већ ако се хоће, да се од свештеника начини — модерни роб.

По §-у 44. и опет се тражи „дозвола епископска,“ ако који свештеник хоће, да буде члан у разним државним и земаљским представништвима, а то је посланик на земаљском сабору тројединачком и угарском, као и члан разних општинских одбора и заступства, па зајамачно и жупанијских скупштина и одбора.

У државним, дотично земаљким законима установљено је, ко може бити, а ко не чланом појединих представништва, па по тим законима може свештеник такав члан бити, па та законска наређења не могу правила мењати, јер тиме долазе у сукоб са законом, па би се и опет десити могло, да свештеник буде дисциплинарно кажњен, што је своје законско право вршио, а тим била државна власт изазвана, да се умеша у решавање наших административних власти, а то треба избегавати, те не треба прелазити оквир свога пословног круга, па задирати у туђ пословни круг.

И том установом ишло се за тим, да епископ по вољи располаже не само са службом свештениковом већ и са његовом савешћу па да најсвеснијем и најспособнијем свештенику забрани порадити у корист свога народа у појединим представништвима, само ако није у вољи епископовој.

И тако правила ова не само да се не слажу с канонима, већ стоје у овде истакнутим случајевима у сукобу и са законима државним, дотично земаљским, па у уводу правила се залуд наглашава, да су у сагласју са државним и земаљким законима скројена.

То досада истакнуто доказује, да су поменута правила недоношче Германово, оживело по Георгију, те да би га што пре требало и саранити, да не разноси заразу денунцијанства, понижавања и омаловажења свештеничког сталежа, а кад докажемо, да та правила крећају и автономне уредбе, онда ће та правила изгледати још веће грдило, него до овог часа.

Чланак за овим расветлиће и ту страну тих правила.

Нови Сад, 14. августа.

Кнез Никола I. у Цариграду. У сватовима црногорског наследника престола Данила, био је заступљен турски султан Абдул-Хамид, нарочитим својим изаслаником, Шакир-пашом. При свечаном сватовском обједу, наздравио је кнез Никола после здравице руском цару, султану и рекао, да ће вазда умети уважа-

ПОДЛИСТАК

Пера Тодоровић о раскраљу Милану.*)

III.

Род о роду.

Млади кнез је имао три регента. Један од тих беше Блазнавац. Блазнавац беше род Обреновићима по жени. Ал' зато ипак иде о глави младоме кнезу, свакојако куша, да га упропасти, па онда да се он дочепа престола. Он је у себи мислио:

»Свињари, као и сам што сам. Одлучност једнога претка створила је из обичне сељачке породице владалачку династију. Кроз дуг низ година, она је немилосрдно уништавала све, што је било ма само и налик на какву опасност за њу. Од пете до главе, она је сва попрскана крвљу и покривена злочином. Колико је угледних и заслужних војвода народних издахнуло мученичком смрћу под турском сабљом или на турском коцу, а Турцима их је издавао крвави оснивалац династије Обреновића. Престо Обреновића је подигнут на злочину. О праву ту не може бити говора. Шта је кнез Милан? Сам за се ништа. Обично, размажено, покварено дериште; лакомислен, женкарош, самовољан, себичан, никога не воли, без срца је и осећаја, нема ни мало љубави за Србију, страшна је распикућа.«

Русија је природна заштитница свију балканских народа и свију малених државица. Младом кнезу је ваљало састати се у једној пограничној руској варошци с руским царем, и он се крену на тај пут. Кад стигне у Смедерево, снађе га познати »Смедеревски намештај.«

Каква страховита сцена — кнез, владар, помазана глава у мало се није удавио у . . .

. . . Срећом кнез је имао код себе револвер. Кад је видео, како полако тоне у нечистоту, он се сети, истргне револвер, испали неколико метака — ађутанти притрче и кнез се спасе.

IV.

Отрована кава.

Кад је Блазнавац видео, да му »смедеревски намештај« није пошао за руком, он се лаћао бомба, флашица са загонетном плавом течношћу, ножева с отрованим врхом.

Тако је растао млади кнез полако у загушљивој придворној атмосфери.

*

— Како да се дочепа престола? — То је била непрекидна тема Блазнавчева сањања.

После дугих премишљања, припрема, планирања, ствар је већ била сазрела у души његовој. Прво је мислио, после је на јави сањао, најпосле сви ти снови постали су били живе утворе, које га гоне и дању и ноћу, једнако га прате и једнако му вичу: »Свршуј! Свршуј!« И он је чинио све што је могао, да што пре оствари своју силну жељу. И кад виде, да се његови разноврсни покушаји против Обреновића IV., редом јалове и жељена плода не доносе, он се сам непосредно лати отрова, да њиме отује кнеза у својој кући.

Вративши се с пута, кнез једном рече, да се зажелео престоничка друштва. Рођак кнежев, Блазнавац, да што пре удовољи кнежевој жељи, сазове након два-три дана још пре уобичајено вечерње посело. Било је пуно гостију, а ту је био и млади кнез. Разговарало се и забављало, јело и пило. Кад је било око поноћи, кнез, да мало одахне, седне са својом рођаком, Блазнавчевом женом, на мали кадивли диван, што је стајао у једноме углу. Но баш у тај мах на супротним вратима указа се Блазнавац. Ушавши у дворану, он је корачао полако поред гомилица, што су овде онде разговарале, а изгледао је као да очима некога тражи. И доиста, дошавши на сред дворане, он угледа кнеза и своју жену у углу, готово са свим заклоњене цвећем и приђе им брзим корацима

— Домаћице, где си ти? — рече Блазнавац, као мало прекорно. — Давно је већ време, да се служи кава.

Блазнавац за тим седне спрам кнеза и своје жене, те стаде разговорати. Блазнавац је у опште говорио тако мирно и спокојно, да никоме не би ни на ум пало, како баш у овом тренутку у души овога човека бесни најстрашнија бура непомирљиве мржње и опаких страсти.

У разговору, Блазнавац узгред спомену и то, како је сам лично свратио у кујну, да надгледа спремање прне каве, знајући, како кнез много полаже на добру црну каву.

Кнез захвали на толикој пажњи и галантерији. Блазнавац рече још неколико љубазних речи, извини се, да је као домаћин дужан обићи и господу у побочној соби, устаде, поклони се и оде.

На вратима Блазнавац срете два послушитеља, који баш у тај мах ступише у дворану. Један је носио раван послужавник од кинеског порцулана, начичкан мајушним шољама, а други у свакој руци по један велики порцуланski кавепик. Блазнавац баци пак поглед на ове момке, обиђе их и оде даље.

Кад слуга с кавом приђе, кнез покупи ноге, да начини пролаз слузи. Момак се окрете прво кнезу, но он показа главом на своју рођаку и момак се окрете њој.

Рођака кнежева диже полако своју белу, округлу руку и негледушке узе каву. Али њена уздигнута рука узе дрхтати; кнез те опази, привуче мали мраморни сточић, услужно привати шољу од своје рођаке и спусти је на сто.

Момак се сад окрете и послужи кнеза, пружајући му његову нарочиту шољу с грбом. Кнез је био велики љубитељ добре прне каве, с тога је Блазнавац наредио, те је кнез имао и своју посебну шољу, већу од других.

Кнез узе каву и понесе је устима. На једанпут рођака кнежева, жена Блазнавчева, скочи и гурну кнеза, тако, да он чисто посрте.

*) Пера Тодоровић досадањи уредник „Малих Новина“ који лист служи раскраљу Милану, овако је о њему писао 1890. године.

вати искрено пријатељство Турске према Црној Гори. А кад је Шакир-паша полазио са Цетиња, добио је од кнеза Николе његово својеручно писмо на султана, у коме кнез Никола такође уверава султана о своме пријатељству. На ово писмо кнеза Николе, својеручно је одговорио султан и послао то писмо по нарочитом свом изасланику кнезу Николи. У том писму изјављује султан своју захвалност кнезу на лепој здравици и хита, да врати кнезу љубав љубављу, те га позива да дође у Цариград са књегињом и децом својом 19. (31.) авг. као на дан прославе 23. годишњице ступања његова на царски престо. Књаз и књегиња радо су се одазвали овоме срдачноме позиву султанову и кренули су се већ пут Цариграда на султановој лађи „Измир“, коју је султан по њих послао са главним својим церемонијером, Галиб бејом, адмиралом Рифат-пашом и двојицом својих ађутанта. По наредби султановој биће књаз црногорски необично лепо дочекан а и сама прослава биће веома сјајна. — Посвећени кругови очекују повољна успеха у опште по српске ствари на Балкану поводом овог путовања црногорског кнеза у госте султану. Црна Гора је, као и Србија, позвана, да се својски стара и брине за што боље успевање и напредак српске ствари на Балкану у опште, па она савесно врши ту своју родољубиву дужност српску већ годинама. Нарочито пак за последњих неколико година, Црна Гора је својски гајила добре и пријатељске односаје према Турској у оправданој нади, да ће то много користити српској ствари у Маћедонији и Старој Србији. На жалост, до сад се та лепа нада црногорска ни је скоро ни уколико испунила. Дао би Бог, да се она испуни бар после овог путовања кнеза Николе црногорског у Цариград. Надајмо се томе!

О атентату против раскраља Милана.

У славу Миланову. Пишу нам из Београда: „10. август, рођен дан раскраља Милана, много је допринео, да у Србији почињу да дознају бар понешто и они, који до сад нису били на чисто с тим, шта се хоће. Тога дана била је и у најзабитнијем селу бенгалска ватра, осветлење, бакљада, као никад дотле. Коме ли то у почаст? питаше народ — Његовом Величанству краљу Милану, беше одговор чиновника. А зар је он опет краљ? — Тако је, као да је и краљ, јер је он и краљ и главни командант војске...“ На многим местима прослављен је тај дан тако, и говорено је народу тако, да су многи мислили, е је раскраљ Милан опет засео званично на престо. — Генчић ради.

* * *

Све задруге и удружења добише налог, да честитају рођен дан Њег. Вел. краљу Милану. За тај дан су неки председници сазвали друштва и у скупштину, па су после ишли заједнички у цркву на благодарење. Нама је дошао до руке позив шабачког укопног друштва, у ком се износи, колика је дужност „укопног друштва“ да увелича свечаност у почаст краља Милана. Бадава, и најжалосније ствари не могу проћи без мало шале.

*

Сведок, Рада Миленковић-Алавантић. Рада Миленковић, Алавантић, за кога је избило на јавност, да ће бити лажан сведок, сад је затворен. Мало подвале не шкоди. Као веле, више ће предити, кад он као окривљеник призна неку своју кривицу, па онда беди и друге, но што би вредило, да он сведочи против других из доброг места. Но та је ствар и сувише провидљива. Тај најновији окривљеник у ствари атентата, има веома добру собу у полицији и добија онакву храну, какву воле и поступа се с њим, но, као са добродошлим сведоком, а не као с окривљеником.

*

О преком суду. Ко пажљиво прати досадање суђење преког суда, томе упада у очи ово двоје. Има суђења, где нема ни једног сведока, но се прочитају искази сведока, те на основу писмених исказа буде оптужени — осуђен. Као што је познато из „Заставе“, такве су писмене сведочбе противу Пашића потписали у пожаревачком округу. Они, који су били нагоњени да потпишу, изрично су казали, да се неће заклети и неће на расправи сведочити. Но господа, која су купила те изјаве, задовољила су се и с тим. — Да није то онај „тежак материјал,“ који је покупљен против Пашића и другова.

*

Конфискација имања. Зна се да је Живан Живановић, садањи министар народне привреде и трговине, (док беше шеф пресбирова) пустио у стране новине вест, како ће идућа скупштина донети онаке законе са повратном силом, који ће сасвим дохакати радикалној странци. Београдски дописници свију листова јавише и шта је то. Конфискација имања осуђених и прогон из отачбине оних личности, које су сумњиве.

Живан Живановић није измерио тежину својих речи, није знао чиме се хвали. Озбиљнији кругови нису могли веровати, да је то истина. Али кад почеше власници у Београду да гоне из отачбине бивше министре: Саву Грујића, др. Вујића, Андру Николића, професора велике школе Жујевића и друге и кад се испоставило, да преки суд осуђује на трошкове и оне, које ослобађа, почеше сви од реда веровати, да је у Србији све могуће.

А последица је тога, како јављају из Беча та, да су веровници српске државе почели да претресају питање: не би ли било време, да се српске финансије ставе под европску контролу?

То је с тога, што се спрема закон о конфискацији имања, а цео свет зна, да су се тим законом служили власници само онда, кад нису могли на други начин да нађу за себе новаца. Онда су просто пљачкали имања оних који им се нису допадали. А кад се једаред донесе закон, да је држави слободно пљачкати имање својих грађана, тамо нема више сигурности за веровнике.

За сад је ово прва реч: „европска контрола над српским финансијама.“ И она долази из Беча. С друге стране траже у другим питањима европску интервенцију. А европска интервенција, контрола и слично, значи пропаст самосталности Србијине.

Миланов цео рад иде за тим, да то неумитно изазове. Хоће да искупи реч: — Док могу ја, дураћу, кад не могу више ја, нек дође Аустрија.

*

Истребљење некрста. Докле је дошло у Србији, види се из тога, што Миланови људи, чак и са амвона, у цркви проповедају „истребљење.“ Тако је пожаревачки прота Живан Ивановић у цркви баш на рођен дан краља Александра говорио да „треба требити дух партијства,“ како у Србији гамижу гује и гуштери и како треба „помоћи краљу Александру, да очисти земљу од некрста,“ јер смо само онда дали потпуно Богу Божије а цару царево. — Амин.“ И ову дивљачку проповед овог дивљака у мантији донеле су још званичне „Српске Новине.“ — Зар овакав пастир није некрст, који своју паству назива „некрстом“ и хоће у име Бога истребљење њено. Но да постане у Србији и опет Милан Обреновић краљ, морају оваке ствари предходити.

*

Зашто се одуговлачи суђење окривљеницима у ствари завере и атентата? О том „Србобран“ потврђује у једном писму из Београда све оно, што је већ било изнашано. Нема доказа. Траже се сведоци. Многи су љуто мучени у затвору, па би се трагови мучења познали на њима, и напослетку: Кнежевић им није сигуран, јер повлачи свој првобитни исказ, да су га подговорили радикали. Некад је рекао: „Има још шесторица бољих од мене, који ће извршити оно, што ја нисам,“ а после опет опровргава то. — Ми смо тек у очи претреса добили ове кратке редове из Београда: „Писао сам већ „Застави“ да Кнежевића хипнотишу. Обратите пажњу света приликом расправе на изглед и понашање Кнежевићево. Ако стоји под утиском хипнозе његово држање биће несигурно, а кад одговара изгледа ће као да се буди.“ Расправа о атентату биће свакојако занимљива. Да је „све у реду“ давно би неке од затворених покривала црна земља. Милан и његови боје се тог суђења већма но ма који од оптуженика, зато су тако и у неприлици, те одгађају суђење.

*

Пера Тодоровић тужи. Пишу нам из Београда: Пера Тодоровић је тужио преко својих заступника поротним судовима: „Заставу,“ „Србобран“ и све друге листове, који су писали о његовом тајанственом боравку у Румунији пре атентата. Но цел је са свим друга. Кад Ивановић, Сима Радуловић и други нису могли успети да нађу лажне сведоке и окриве људе због атентата, сад ће другим путем да се та оптужба баци у свет.“ — Врло добро! Међутим читамо у загребачким листовима, да је Пера Тодоровић хтео да повери парницу против „Србобрана“ др. Деренчину, но др. Деренчин је — одбио. О парници против „Заставе“ није нам до сад ништа познато, ал је исчекујемо с великим задовољством.

*

Пуковнија кнеза Николе растурена. Девети пешадијски пук кнеза црногорског Николе, растурен је, и како „Србобран“ јавља, нема га више. Пук је становао у Пожаревцу, али је, како нам из Београда јављају, пре 10—15 дана тајно растурен. Поједини батаљони и чете тога пука, откомандовани су у друге пукове и батаљоне, да ни једна с ни једном није заједно. Војска је истина „верна“ Милану, али је он, како је паметан, нашао за паметније, да тај пук растури, за то, што носи име црногорскога књаза.

*

Раскраљ Милан и Ристић. Јован Ристић честитао је раскраљу рођен-дан а раскраљ му је послао како читамо у београдским листовима овај телеграфски отпоздрав:

„Господину Јовану Ристићу,
Београд.

Веома сам тронут вашом пажњом. Она ми је двогубо мила и драга, јер у тој прилици са оним искуством, које могу дати само дуги радови општи, са оним родољубљем, које сте у тако много прилика сјајно доказали и своје име уписали у листове српске историје, у времену славног ослобођења ових крајева, **ви данас истичете у своме поздраву Мени важност војне снаге Србије.**

Хвала вам срдачно, што тако цените мој рад, који је у томе последица воље и духа Мога љубљеног Сина, Мога Врховног Команданта, Мога узвишеног Господара, Краља Србије Александра I.

Желећи вам добро здравље пријатељско и свесрдна хвала.

Милан“.

*

Одлука — на памет. Добили смо из Београда одлуку Срба рођених у Аустро-Угарској, који живе у Србији. У тој одлуци је једино добро, што је бар на једном једином месту у уводу искрена, јер вели, да су Срби рођени у Аустро-Угарској, који живе у Србији **извештени**, како пише штампа у Војводини и Тројединици и т. д. Они кукавци нису читали листове, које они осуђују, јер те листове забрањује београдска цензура, они дакле не знају шта раде, но се ослонише на извештај једног човека, Стеве Јефтића. Примећујемо још, да су у оној одлуци на збору били именовани они листови, који се осуђују, овде је то изостало. А V. тачка је сасвим нова. Та V. тачка гласи:

„Исти Срби, рођени у Аустро-Угарској, закључују напослетку, да се ова одлука има саопштити свима овдашњим листовима с молбом, да је штампају и да се пошље свима српским листовима у Аустро-Угарској. Даље закључују, да се ова одлука има још и засебно штампати у толико егземплара, колико треба, па да се пошље свима српско-православним црквеним општинама у Аустро-Угарској и тамошњим виђенијим људима.“

Лепо! Наше ће општине видети на првом месту потписаног Стевана Јовића, публицисту. Верујте, то ће им бити сасвим, ал сасвим доста.

Но хтели би на завршетку још нешто да запитамо.

Кад би ми овде сазвали збор, па осудили рад неких прекосавских Срба, па ту осуду закључили да пошљемо свима општинама у Србији... Шта мислите, били она под данашњим приликама стигла на своје определење, ил би је појела помрчина? Жалимо само то, што наше општине немају права да узму у обзир и у претрес те одлуке, а иначе би се раскраљ Милан потпуно уверио, да и наш свет не мисли о њему и његовим помагачима ни мало боље, но цео остали поштени свет. — Неко ће се стидети једном те „одлуке“, ал то ћемо бити најмање ми, који смо осуђени.

*

Мало истине о Сави Ивановићу. Пишу нам из Земуна: „Поред Пере Тодоровића, Петра Узелца, Стевана Лацка vulgo Лацковића, Пере Поповића „трговца“ из Голубинаца, свакако је Сава Ивановић једна од највиђенијих особа на двору главнокомандујућег српске војске, па ће држим српску публику занимати, да о томе човеку из најпоузданијег извора коју поближе сазна. Сава Ивановић осумњичен је био, да је у години 1891. подузео атентат на живот кнеза Николе и престолонаследника Данила, те је ради тога био неко време у Тротту и притворен, но након кратког времена на слободу пуштен.

Када је босанска влада почела у Босни и Херцеговини насељавати црногорске емигранте, и када се у Босну доселио Маша Врбица са својом породицом, врбовао је овај и Саву Ивановића као себи равна поштењаковића, да се и он у Босну досели, те му је код Венијамина Калаја израдио дозволу за таково насељење. Но Сава Ивановић, као и Маша Врбица, нису биле мирне колонисте, но прости шпијуни босанске владе, боље рећи њеног вицекраља Калаја. На препоруку овога био је Сава Ивановић у години 1893. примљен у аудијенцију код краља Александра који му је, пошто му му је Сава Ивановић испричао своја „страдања“ у Црној Гори, обећао, да ће га примити у српску војску са чином капетана. Но од тога није било ништа, те је тако Сава Ивановић тада морао напустити Србију. „Свака тица своме лети јату“, те се тада Сава Ивановић обратио своме покровитељу министру Калају, који га је нагонио, да се до даље одредбе имаде настанити у Каменици. Међу тим је црногорска влада године 1895. од аустријских власти поново захтевала изручење Саве Ивановића, те је овдашњем редарству био издат налог, да Саву Ивановића, који је међу тим био нестао из Каменице, и за кога се држало, да се налази код Ђорђа Шпадијера у Угриновци, тамо ухапси. Но у Угриновци нашли су само брата Савина Марка, који је тамошњем бележнику Адаму Верешу ивјавио, да му се брат Сава налази у Бечу код Едуарда витеза Хоровица секретара министра Калаја, с којим је Сава у последње време непрестано опћио. — Ноћу између 27. и 28. јуна 1895. дошао је Сава Ивановић у Угриновце, где је одмах ухваћен, и отпраћен судбеном столу у Митровици. — Ту је Сава Ивановић код суда признао, да га је родитељски предусрео Венија-

---

Шоља му излете из руке, паде на застрт патос, откотрља се чак по сто, али се не разби.

Изненађен, кнез упита своју рођаку, шта јој би. Она се стресе, као човек, кад се на нешто гади.

— Паук! Огроман, гадан паук! Зар ниси видео? — рече она, и пође очима тражити паука.

Док су услужни момци брисали просуту каву, рођака кнежева обавести кнеза, како се по сјајном кончићу, озго с тавана, спустио огроман, гадан, црн паук, и пао би право у његову шољу, да га она није гурнула.

Кнез погледа акеја и упита га, да ли је он видео паука. Слуга махну главом одричући.

— Та он је ту; он мора бити ту негде — рече рођака и узе завиривати свуда око стола. Узе га тражити и кнез.

На узвик домаћице бејаху притрчали и други гости. И они су тражили. Сви су тражили дуго и брижљиво Прегледано је све, претресена је цела околина парче по парче, али од паука ни трага ни гласа.

Да ли је био паук. па се изгубио, или није ни био, или је све то било просто привиђење, или је рођака кнежева можда то намерно учинила, слутећи што?... Ма шта да је било, тек у овом привиђењу било је и провиђења. Кнежева кава била је отрована.

*

Блазнавац је био у побочној соби, кад се све ово десило. Он није ништа чуо, али, изашавши из собе. виде, где су се гости скупили на оном месту, где је мало час оставио кнеза и своју жену. Нешто се десило Блазнавац пође и сам тамо, али је осећао, да га подилази нека дрхтавица. Морао се усиљавати, да се одржи на ногама. Ишао је полако. Још по издаље видео је, да су гости нешто ужурбани. Прве речи, што до њега долетеше биле су:

— Па, наравно, да је отрован.

Реч је била о пауку, да ли спада у ред отровних паукова. Али Блазнавац то није знао. Он је мислио на друго, па је и овим речма придао други значај. Вилице му се стегоше, и да га је ко у тај мах ословио, он не би могао реч проговорити. Но у томе у томе тренутку појави се кнез Милан и Блазнавац га виде, како мирно завирује око стола с цвећем, као човек, који нешто безбрижно тражи. Та кнежева појава охрабри пуковника. Он приђе гомили и упита, шта је. Кад му казаше, шта се десило он потражи очима жену, погледа је чудно, разрогачено, и пошто је тако дуго гледао, он се полако измаче, одступи на страну, корачајући полако и гледајући у патос. Био је мрачан и зловољан. Он није могао веровати, да се догађај с просипањем каве случајно десио. Причу о пауку, сматрао је као смишљен изговор. У његовој души зачедила се сумња против жене:

— Она нешто слути, сумња! Друкчије није могуће!

мин Калај, и да га је он издржавао до последњег часа, т. ј. докле није допао затвора. Након неколико недеља пуштен је Сава Ивановић, и први му је пут био у овдашњу полицију, где су му издана писма, која је добијао док је био у затвору. Водио је тај човек за то време живу кореспонденцију, добијао је писма из Београда, Котора, Пожаревца и неких места у Румунији. — Агент Калајев имао је дакле разгранато познанство на све стране . . . . . И тај исти Сава Ивановић пише памфлете против кнеза Николе; тај исти Сава Ивановић шеф је шпијуна раскраља Милана; мој исти Сава Ивановић врбује лажне сведоке, и у исти пар слути раскраљу Милану и вицекраљу босанском. И онда нека ко сме да каже, да Аустрија и Русија у Србији не раде споразумно . . . . . Знате ли сада, чија је агент раскраљ Милан? Ваљда ће ови редци допринети, да провиде и очи, који су до сад били слепи код очију. — Наш Земун пун је миланових шпијуна, тим људима нико не смета, шта више овде су виђени и добро примљени, јер имају у џепу препоруку Ристе Бадемлића. Међутим и чланови наше полиције ревносно посећују шефа београдске полиције, сигурно као мандатари споразумне акције Аустрије и Русије на Балкану. . . . .

*

Руска штампа о Милану. Целокупна руска штампа — осим чивутских „Новости“ — одлучно захтева, да се било којим начином стане на пут грозотама Милановим и његових крвавих пришипетаља.

„Сынъ Отечества“ вели: „Нека се неколико европских држава обрате заједничким писменом па српску владу и објаве, да се неће мешати у унутрашње српске ствари и у Србијине партијске послове, али неће допустити, да се изврши политички злочин и правно убијство под маском намештеног суда; и да ће за сва чуда позвати на одговорност Милана и његову владу. Нема сумње, да ће се Милан онда опаметити.“

Исти лист позива се на човекољубље, захтева, да се примирителни суд хашке конференције умеша у ствари у Србији, те да укроти Милана.

„Россія“ позива све Србе у Русији да усмено и писмено протестују најодлучније против садашњих догађаја у Србији. Ћутање би било у овај мах ни чим неоправдан преступ.

„Вѣстникъ Европы“ исто тако оштро пише о догађајима у Србији, као и сва руска штампа и велика већина иноземске штампе. Он жестоко напада Милана, који је мимо краља Александра и владу узео сву власт у своје руке. „В. Евр.“ сматра за искључено, да су ухапшени радикали имали било какве везе са атентатором и држи, да је све масло Миланово, како би могао гонити и уништити радикале. Истиче потребу, да се Милан прогони из Србије.

„Россія“ жестоко напада „Новости,“ што ове одлучно препоручују немешање европских држава односно мешање само у случају, ако у Србији букне буна, која би угрожавала европски мир. Дакле — вели „Россія,“ кад Милан побије најбоље људе и синове Србијине, кад се препуни чаша крвљу и букне буна, тек онда зар да је угушен мир европски?

Политичке вести.

Метежи у Аустрији. У Граслицу су духови још увек узрујани. Прошле среде сарањене су оне несретне жртве, које су погинуле од полицијских револвера. Све становништво учествовало је спроводу. Социјалисте су ишле испред мртвачког сандука, украшени црвеним тракама. Остраг су ишла сва друштва и варошко представништво у дубокој ћутњи. Двадесет венаца је ношено. Гробље беше препуно народа, чак и из околине. Посланици Хофер и др. Феркауф држали су жестоке говоре, у којима су проклели виновнике крвопролића. Певачка друштва су певала, све фабрике су светковале; сви дућани беху позатварани а са кућа се виле црне заставе. До изгреда није долазило. Општина Силербол брзојавно је позвала министра председника, да уклони из Граслица војску и жандармерију, јер иначе нико не може добар стојати за мир и ред.

Криза у Белгији. Решење кризе у Белгији, врло споро иде, као што се и предвидети могло. Под царевим председништвом одржане су министарске седнице, но све се држи у највећој тајности. Колико је пак познато, тврди се, да је већина министара била против тог, да се пруски сабор разреши. Узрок је томе, што су тога уверења, да се уплив конзервативаца неда тако брзо ослабити, те би ови и при идућим изборима имали већину. Исто се тако тврди да неће бити ни промене у министарству. Надаље је закључено да се ограничи слобода политичких чиновника, јер су ови досад отворено радили при изборима по свом убеђењу, и већина потпомагала влади противне странке. Сва законита средства употребиће се да се скучи и притегне политичка слобода чиновника.

Затварање границе. Из Букурешта јављају званични извештаји, да ће румунска-руска граница бити затворена, јер је избила куга у Астрахану. Само у некојим местима моћи ће се граница прелазити, но и ту ће бити надзор врло строг. За путнике у Румунију ће важити само они пасоши, које је визирао који румунски конзулат. Путници ће се као и путници подврћи дезинфекцији, а јак војнички кордон биће постављен на руској граници, који ће спречавати прелаз преко границе. У Сулину биће јака карантена, и сваки ће путник 10 дана ту задржан бити. Руска ће влада ограничити саобраћај по Волзи, те ће чувени вашар новгородски јако патити услед тога. За сибирску кугу веле да није тако опасна ни смртоносна као индијска куга, и лечи се сагоревањем или исецањем кужних рана. О затварању аустријске границе још се ништа незна, јер руска влада није још ни саопштила ништа званично о избијању куге у Сибирији.

О проневери патријарха Бранковића.

Патријарх Георгије — обећава. Пуни су листови, како патријарх Георгије зида ово, а обећава да ће зидати оно. На далеко по свету разнео је чика Стева глас, како патријарх Георгије зида школу у Кулпину „из својих средстава“. Међутим је патријарх Георгије у патронату новосадске гимназије ово дана изјавио, да ће ове године назидати семинар. Ово изјављује ваљда већ по десети пут и други би био већ трипут назидао, колико он обећава.

Патријархови листови бележе све ово и разуме се очекују и надају се па онда разуме се — онда слава му до неба.

Но да расчистимо ту ствар. Ми истину кажемо, да би више признавали патријарху Георгију, да се брине о живом семинару, о подизању духа у богословске омладине, те да добијамо што боље свештенике. Али зграду мање поштујемо од живог семинара. Његов цео рад наперен је на то, да убије у богословској омладини дух, да створи јаднике, а не ваљане свештенике српском народу. А семинарска зграда, треба у том још јаче да их стегне. Ми смо против свију интерната, па и против овога.

Но узмимо патријарх Георгије хоће 80—100.000 фор. да утроши у народну зграду. Лепо! А има их који друкчије мисле о семинару и интернатима но ми. Лепо!

Али мислио неко ма како, семинар је нешто друго, а патријархове „пригоде“ су опет нешто друго. За семинар може народ казати и хвала, али из тог не излази, да народ може, треба и сме због тога да затвори очи гледе оног другог.

Напросто речено, држимо да се патријарх Георгије не може искупити са семинаром, дакле с новцем. Он је упрљан, и он треба да се опере, а семинар није онај сапун, који спира онако велике пеге, какве су набачене на патријарха Георгија, управо какве је он сам набацио на себе. Један народ, који би због једног, па ма и стотину семинара заборавио на чистоту престола св. Саве, не би био вредан ни то, да му ветар у лице носи карловачку прашину.

Дакле још једном: Семинар је друго, а чистота престола св. Саве је опет друго. Ми хоћемо у првом реду на престолу св. Саве човека чиста, достојна, и у том погледу и у тој ствари зидање семинара не игра баш никакву улогу. Толико да се разумемо.

*

Како сад стојимо? — О томе пишу „Српству“ из Карловаца ово:

„Видех неки дан Георгија! За ово кратко време јако се изгубио. Ова неизвесност јако га мори. У тишини му је много несносније, него док су он трке биле после тужбе Змејановићеве. Тада је у фурији осећао у себи гњев према Змејановићу и ковао планове, како да му се освети, но сад, кад се мало примирио, у овој несносној загушној неизвесности веома му је тешко, а од несапице сасвим је оронуо.

Највише се узда Георгије у то, да ће епископ Змејановић повући своју тужбу натраг. — Тада би он одмах сазвао чланове саборског одбора, а ови би онда у брзини установили, да нема штете, нема тужбе, те да нема поступка против њега. Чика Стева би ову ствар накитио и у све пештанске листове протурио. А сабор? А јавно мњење наше? Ко те пита за ове „турбулентне елементе?!!“

Учитељски збор новосадског школског среза.

У четвртак, 12 (24.) авг. о. г. одржана је IV. редовна седница учитељског збора новосадског школског среза у Силбашу. На збору је било близу 40 учитеља, учитељица и забавиља. Није дошло на збор 10—11 чланова Од тих се извинио само један члан. С тога ће они други бити пријављени епархијском школском одбору бачком, да поступи према њима у смислу закона. Долажење па збор строга је дужност сваког учитеља и учитељице, па и забавиље, па кад једни могу и морају да долазе, морају и други, иначе нек искусе, што је право за своју нехатост.

После призивања св. Духа, којом приликом су служили г. г. Т. Поповић, парох силбашки, који је учитеље поздравио кратким ал' лепим говором и Н. Теодоровић, парох обровачки, у присуству чланова збора и необично многобројног српског становништва силбашког — почео је рад око $^{1}/_{2}$9 сах. пре подне. Пре тога је на предлог одборов, који је у оч тог дана имао своју седницу, — поздрављен у име збора г. епископ бачки М. Шевић брзојавно. А после отварања седнице саслушан је извештај о раду одборову и мишљење о поднесеним радовима За тим је саслушан и усвојен предлог новосадског учитељског збора у погледу постојеће опште наст. основе: Каква је и каква би требала да је; да у будуће школска власт повери израду основе учитељима као најпозванијима за то. Овом приликом беше опширније дебате у којој је учествовало више њих. — Прешло се на питање: Специјални наставни план за I.—VI. р. са једним наставником, који је израдио новосадски учитељски збор. После опширније дебате и о овоме предмету, усвојен је овај специјални наст. план с тим, да се штампа и подели међу све чланове одбора. — Одређено је, да старофутошки учит. збор изради специјални наставни план за I. и II. р. ст. паланачки збор за III. IV. р. а новосадски учит. збор за V. VI. р. с једним наставником; обровачки учитељ и учитељица израдиће спец план за I., II. и III. и за IV., V. VI разред с по једним наставником; учитељи д. сентивански и кулшински, имају да израде спец. наст. план за I., II., III. и IV. р. с једним учитељем. — Сви чланови збора имају своје евентуалне примедбе на постојећу општу наст. основу поднети новосадском учит. збору, који ће те и своје примедбе средити у једну целину, као градиво које ће се увети у обзир при грађењу нове наставне основе, које ће се касније предузети. — Учитељица новосадска ђца Јелена Павловића спремиће до идућег збора расправу дидактично-методичку по слободном избору, коју ће после одбор објавити бар на месец дана пред идућу седницу, како би се сви чланови могли спремити за расправљање споменутог питања. — Учитељ новосадски Ђ. Михајловић држаће предавање из воћарства по слободном избору. — За идући састанак одређен је Врбас. Састанак ће се одржати једног дана светле седмице. Дан ће одредити одбор. — У погледу поновног захтева епарх. школ. одбора бачког, да се измене одредба потврђеног већ једном пословника, што се односи на дневнице и накнаду за путни трошак, збор није приступио измени те одредбе, но ће се обратити па епарх. шк. одбор с образложеном представком и молбом, да одустане од овог и оваквог свог захтева. И овде беше подуже дебате. — Након рада од близу четири сахата, председник је затворио седницу захваливши многобројним гостима на пажњи према учитељима и присуству њихову за време њихова рада — После тога је одржан заједнички обед у гостионици код Миливоја Пандурова. Присуствовали су осим двојице споменутих свештеника још и парох пирошки, г А. Тошић и администратор д. сентивански г. М. Григоријевић, леп број Силбашана са члановима и председницима општине и школ. одбора: Младеном Милићем и Лазаром Михајловим; опћ. лечником и подбележником и др. Дочек беше врло усрдан и леп. С тога нека је овом приликом речено: Евала и хвала родољубивим Силбашанима на љубави и пажњи према учитељству. Живели!

ДОПИСИ.

Даровар, 6. августа 1899. (Добро дело о кукову дану.) Пре десетак и више година искрсла је замисао, како да се обезбеди плата свештеничка и како да се оснује фонд за исту, а уз то и за конфесионалне школе у парохији, те месту Дарувару. Радило се доста на томе, основа је била израђена, и требаше само скупштину сазвати, но скупштина у место да прихвати, она забаци основу и замисао, са свима гласовима осим једног. Ал за тим изађе познати господин са предлогом новим у коме обећава 4000 ф. за сличан фонд, ал да се основа у многоме измени, а то само да остане леп пред светом, јер дело не би докончано, односно оде у заборав.

Ово све ипак један члан није из вида испуштао, него сваком згодом опомињао, док једном не успе. Пригодом чашћења крстног кума, код сељака Ристе Белајца у Батињани, обвежу се својом поштеном речи г. г. Исидор Добровић, да ће саградити школу и стан учитељу, те 4000 ф. осигурати на своме поседу а до смрти своје плаћати 5%. Јово Цигановић кум Ристин 3000 ф. готовог, (но он сутра дан свали на половицу,) Коста Јовановић 1000 ф. готово, а 2000 ф. укњижити, на посјед те 20 год. плаћати 5%. Сва тројица су дали очитованја и са потписом својих жена. Г. Исидор Добровић је саградио школу и у год. 1898. и свршио, и да се хтело могла се школа отворити 1898. септембра месеца, ал неким начином одгоди се за 1899. А ове године би у сврху отварања школе сазвана скупштина, на којој у присутности дароватеља закључи, да се школа 1. септембра 1899. отвори, да се надтечај распише, а том згодом, г. Добровић обећа цели намештај школи, а за госпођу Христину Добровић готовину од 500 ф. као фонд за издржавање школске зграде.

По данас сазнадох да председник црквене општине сам на свој рачун изјави (ако прем и од земаљске владе стигла потврда за отварање школе политичкој и црквеној власти) да се отварање школе одгађа тобож до 1900. тим оправдањем, да жели опћина, фондовски капитал кроз г. 1899. са 2000 ф. повећати. То ми се свиђа као и фонд патриархов „фонд св. Саве“ ово одгађање је велики грех и срамота по парохију Даровар а и остале подвале као и конзисторије, а зашто? Чим су дароватељи очитовања и исправе потписали, имала је опћина дароване своте укњижити, а готовина на обећано време запремити, конзисторија је требала бдити, да се закључци опћине извађају, а дароватељима не допустити да својим дужностима не одговоре, јер је знала с ким има посла, па се опет даде натоцилати.

Желео би са свима парохијанима изузимајући можда неколицину, да позване власти као и они који су спречили отворење српске конфесионалне школе пораде, да свој образ пред светом не окаљају него своја обећања искупе, а школа да се 1. септембра 1899. отвори јер нема разлога чекати, а ми не требамо већег фонда, но само какав је прорачуном осигурано. Сви су изговори бадава, а ако се и даље настави како је почело, биће јаснији.

Парохијан.

Најновије вести.

Јављају из Будимпеште: 6. септ. по новом, састаће се министарски савет, који ће расправити државни прорачун за 1900. годину. Најважнији послови саборски кад се буде састао, биће избор делегације, избор квотног изасланства, као и поравнање с Троједницом. Одмах за тим расправиће се буџет, па ће се прећи на ревизију кућевног реда.

Поговара се још да ће министар-председник Сел у интересу управних реформа одмах у почетку зиме сазвати земаљску анкету.

Из Цариграда јављају „Пол. Кореспонденцији“, да пут кнеза Николе у Цариград, нема политичког значаја. То је због тога, што се држи, да ће Турска пристати, да се према југу прошири црногорска граница. Па се сад већ унапред ради против тога с извесне стране.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 14. августа.

Београд (преко Земуна). Божа Савић главни уредник „Малог Журнала“ затворен је. Говоре, да је код Бадемлића чинио кораке, да опет покрене „Мали Журнал“, и то је био повод, што га сад беде, да је он радио на некој завери, те жандар шета пред његовом кућом.

Вести из места и са стране.

Одгођен полазак школа. Из магистрата наше вароши извештени смо, да полазак свију ововарошких школа, неће отпочети сад 1. септембра већ месец дана касније односно 1. октобра н. н. Узрок овом одгађању лежи у томе, што је шарлах јако опладао овде у Новом Саду, те и више смртних случајева се догађају.

Властољубље епарх. шк. одбора бачког и његове незаконитости. Пишу нам из Доње Бачке: „Познато је, да је учитељски збор новосадског школског среза оживотворен у пролеће прошле 1898. године. На том збору је донет у смислу школске Уредбе од 1872. „Пословник“ тога збора. Пословник тај је епархијски школски одбор бачки једногласно потврдио без приметбе у једној од својих јесењих седница у прошлој години, као што је то учинио и са пословницима ст. бечејског и сомборског шк. среза. Но прође за тим скоро година дана, а позвани на то фактори епарх. шк. одбора, не известише о овој и оваквој својој одлуци учитељске зборове споменути срезова. Тек након годину и више дана, извештава епархијски школски референт поедине зборове, ал не да су њихови пословници потврђени без примедбе, као што је доиста и учињено, него извештава с тим, да зборови имају изменити неке одредбе у својим пословницима. Епарх. шк. одбор бачки наиме, тражио је, да се н. пр. њему узакони право сазивања среских зборова, и ако о томе ни спомена нема у школ. уредби, и ако се томе одлучно противе остале неке уредбе једном потврђеног пословника. Неким таквим захтевима се изишло на сусрет и ако с напоменом, да тако што не почива на законским одредбама. А изишло се с тога, што се није хтело завађати с епарх. шк. одбором, који у многом чему запоставља закон, а врло често спомиње речи: „Власт! Знате ли, ми смо власт!“ Они су дакле власт, да по нешто пареде и мимо закон и његове одредбе! По њима треба угушивати и оно мало слободице учитељске, што је ујемчава постојећа шк. Уредба. Било је још тада речи, да се држи закона, и да се не леже, чим господа из епарх. шк. одбора викну: „Лези!“ — али ипак је победило мишљење, да им ваља мира ради изићи на сусрет. И то се ево хоће да свети. Епарх. шк. одбор тражи и опет неке измене у пословнику учит. збора новосадског шк. среза. Сад су му опет сувише велике дневнице и накнада за пут, те тражи, да се ове обале. Кад треба да путују поједини чланови епархијског школ. одбора у каквој својој званичној ствари, онда је мало и 3 фор. дневнице, мало је и један коњ у каруцама, него мора бити два, а дневница мора бити одговарајућа положају њихову. Али кад учитељи треба да путују у званичној, општој нам просветној ствари, онда је доста и сувише 1·50—2 фор. дневнице, а добра су за њих и обична кола. Нема се! довикује се са свих страна. Окладала је немаштина, па треба штедети. Лепо! Лепо! Али зашто да се вазда и увек штеди баш са грбаче учитељске, од наплате оних, који су и опако наплаћени као нико од званичника и чиновника народних. Нећемо да дужимо ову ствар. Ко год је било кад путовао, тај добро зна, да се са два фор. дневнице и 20 н. по километру, не може изићи на крај, па ма како се штедело. То би могли цифрама да докажемо, ал' сматрамо за излишно. У осталом то нам и није био главни смер, него да на крају упитамо само славни епархијски одбор: Зашто тражи измену једном већ једногласно потврђеног пословника, — и зашто захтева за се она права, која му по уредби школској и не припадају? Ако ће учит. зборови мењати своје пословнике по жељи епарх. одбора сваке седнице и ако ће их удешавати према захтевима епарх. шк. одбора, а не према закону, правди и правици — онда одбацимо закон и правду са свим, па створимо диктатуру, те епархијски школски одбори нека по вољи својој заповедају, а ви зборови учитељски слепо слушајте и покоравајте се. Да једног схватања закона и његових одредаба, које су пуно — важне за првог, као и за последњег грађанина; да кривог схватања свога званичног положаја! Немило нам је писати овако, али вршимо строго закон и његове одредбе као и једном већ донесене одлуке — па неће бити речи!“

Пријатељ школе и учитеља.

Српско народно позориште. Пишу нам из Паланке. После пуних дванаест година, једва нас је српска реч, са позорнице, дружина срп. нар. позоришта поздравила, докле мађарско позориште сваке године амо долази, а до пре неке године, докле није удузета концесија свима немачким друштвима, у Угарској, долазила је и немачка позоришна дружина готово сваке године. После дванаест година, па на жалост нашу и местног одбора, у место да смо корачнули напред, а ми у натраг, јер у ствари није скупљено ни претплате ни пуних 400 ф. Пре дванаест година је било бар 520 ф. претплате, а сад са 120 ф. мање. Мора се признати, да је местни одбор овом приликом сувише лабав био, кад није испрпио све, и опет све, да нам осветла образ. Ено нам преко Илока, па дал' је ко год брочно, да је покушао, да претплати кога? Нико! Дал је покушао ко у околици да претплату купи? Нико! Како је местни одбор у почетку јавио било би девет представа, но сад ће бити десет, и то последња у уторак 17. августа, а одавде полази дружина у Вуковар. Наши суграђани иноверци, — мора се признати одазвали су се врло лепо. Њима за љубав давала се и „Рођокоса,“ која им се особито допала. Гђа Спасићка је одиграла и отпевала своју Кату, да не мож' боље бити, исто тако и Добриновић свога Јана. До сад се давали ови комади: „Прибисав и Божана“ „Рођокоса“ „Мрља која чисти“ „Задужбина цара Лазара“ „Јованчини сватови“ и „Шоља теја“ „Карлова тетка“ и „Мадам Сан-Жен,“ данас је „Хамлет,“ сутра у недељу: „Хајдук Вељко“ а у уторак последња представа „Ђидо.“ „Мрља која чисти“ није за нашу публику, или се ми неможемо загрејати за драме и ако је комад заслужан пажње и вредан драмске литературе, а што преживели Енглези траже и на позорници циркус, ни за таке ствари немаримо ми, као што је „Карлова тетка,“ шта више убитачна је по наше шипарece и младо женскиње, која нема лепа примера да види пити га може замислити, да таквих имаде. Дружина срп. пар. позор. појала је у цркви о „Преображенију“ Станковићеву службу складно и лепо, уз свог коровођу г. А. Освалда. Желећи дружини сретна пута, желити је, да местни одбор за 2—3 год. позове дружину и поправи што је и нехотице ослонила се на околицу да ће је потпомоћи, а у ствари остало на папиру.

=

Неумесна забрана. „Дубровник“ јавља, да је надлежна дубровачка власт котарска, забранила свирање српског марша „Радо иде Србин у војнике“. 30. јула о. г. на име, свирала је српска музика пред кафаном Брсаљама редом пијесе, што беху у програму. Кад је програм испрпљен, публика зажели, да музика одсвира спом. српски марш. Свирачи се одзову захтеву публике. Одобравање беше бурно. Али не лези враже. Браћа и небраћа, Хрвати, пријаве власти овај поступак српске публике као неку бунтовничку демонстрацију. Услужна власт аустријска, да угоди српској небраћи Хрватима, својим верним помагачима у гоњењу српског племена у Далмацији, с позивом на царски патенат од 1864. год. изда забрану, у којој попрети, да ће бити оглобљен, ко се усуди свирати „Радо иде Србин у војнике“. Тако сто аустријске власти хоће да награде јуначне Србе, чији су синови крвљу својом годинама натапали и костима засејавали равна бојна поља, борећи се лавовски за одбрану, спас, добро и корист аустријске царевине. Ружан доиста и сваке осуде достојан поступак од власти, а сулудо дело небраће Хрвата!

Српско добровољно позоришно друштво у Бавништу приређује на дан Велике Госпојине, као дана крсне славе 15. (27.) августа 1899. дилетантску представу с игранком. Распоред. I. Део: „Бангалоз“, весела игра у 2 чина, по хуморесци Б. Ставанова, написао Милан Светозарев-Николајевић. II. Део: Игранка.

Забаву са игранком приређује српска занатлијска омладина новосадска у корист своје благајне под управом свога хоровође Емануила Драгона, у недељу 22. августа (3. септембра) 1899. у новоуређеној башти ресторације Драгутина Заплетала (пароброд-ска станица). Улазна цена од особе 1 круна. Добровољни прилози примају се са захвалношћу, а имена г. прилагача обнародоваће се путем српских листова. Почетак тачно у 8 сахата у вече. Распоред. Први део: 1. Челански: „Змајевка“, пева мушки збор. 2. Јенко: „Боже братимства“, пева мешовити збор. 3. Топаловић: „Језерце“, пева мушки збор. 4. Соблик; „Весело срце“, пева женски збор. 5. Толингер: „Уломак“, пева мешовити збор. Други део. Игранка.

Читуља. Јављају нам из Плочице: Нашег вредног и честитог ратара Александра Стојмировог, Син Стеван ученик IV гимн. преминуо прошле недеље. Стеван је био један од врло добри, ђака и добрих синова. Силан народ испратио га је до вечне куће.

Прилози на српско народно позориште: 1.) Г. Милан В. Јовановић, слушалац оперског одсељења на државној музичкој академији у Будим-Пешти, скупио је даље у Б.-Пешти и послао 44 ф. 80 н. прилога, а приложили су: по 5 ф. Др. Божидар Јефтић, Др. Душан Рајић и Стојан А. Лилић; — по 3 ф. 65 н. Мирко Ј. Поповић и Јелена Живковић; — по 3 ф. Марко Дорић, Даница Рокнић, Арон Ковачевић и др. Стеван Бугарски; — по 2 ф. Младен Петровић, Даница удова Костић, др. Никола Михајловић и браћа Радоваповићи, лекарници; по 1 ф. 50 н. Др. Непадовић; и по 1 ф. Л. Богосављевић. — Осим тога су обећали још за 2 године по 3 ф. 65 н. прилагати: Младен Петровић, и Л. Богосављевић; а Јелена Живковић обвезала се за годину дана приложити 3 ф. 65 н. — 2.) Гђа Јулка Рацковић из Дарде (у Барањи) послала је 3 ф. 65 н. прилога за ову годину и обећала је, да ће, док је жива, сваке године по толико прилагати. — 3.) Г. Др. Миливој Бабић у Земуну уписао се за члана „друштва за српско народно позориште“ са уплатом од 10 ф. чланарине, а са обвезом, да ће остатак од 40 ф. у смислу устава, исплатити у року од три године дана. — 4.) „Српска задруга за међусобно помагање и штедњу“ у Новом Саду даровала је позоришту прилог од 30 ф. — 5.) Г. Александар Арсеновић, трговац у Темишвару, уплатио је још 20 ф. у име своје чланарине. На свима овим родољубивим прилозима изјављује управни одбор „друштва за српско народно позориште“ своју најтоплију захвалност.

Књижевност.

„Покрет“. Свеска I. Нови Сад. Књижара браће М Поповића. Цена 30 новчића. — У овим свескама, каже се у уводу, »оцењиваће се друштвене књижевне и просветне појаве и установе и износиће се предлози за реформу.« Свеске пису везане за рок, оне ће излазити кад се скупи материјал.

У првој свесци »Покрета« има четири чланка и сва се четири тичу »Матице Српске«. У овој нашој литерарној загуши, ћарлија овај »Покрет« као оживљајући поветарац. — Пред матичину скупштину добро ће бити свакоме, да прочита ову књижицу.

А ми ћемо о њој чим пре проговорити опширније.

Трговина.

НОВИ САД, 14. августа. — Пшеница прве квалитете фор. 8·——10 н. Пшеница средња ф. 8·— до 90 нов. Пшеница лакша роба фор. 7·50—80 н. Наполица ф. 7·——— н. Јечам нови фор. 5·10—— Зоб ф. 4·50—75 Кукуруз у зрну фор. 4·40—50 нови у клипови ф. ——— нов. Маст 54 фор. Сланина сува 54 фор. дебела паљена 56 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	32—33 нов.	живе
„ средњи . .	31—— нов.	мере
„ лаки . . .	30—— нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	25—30 нов. по клгр.
Јагњци	6—12 фор. по пару.
Овци .	8—16 фор. по пару.

*

Стање воде под Новим Садом.

13. августа било је	1·74 мет.
14. августа било је	1·74 мет

ОГЛАСИ.

Henneberg-Seide

von 45 Kr. bis fl. 14·65 p. Mtr. — nur ächt, wenn direkt ab meinen Fabriken bezogen — schwarz, weiß und farbig in den modernsten Geweben, Farben und Dessins. An Private porto- und steuerfrei ins Haus. Muster umgehend.

Seidenstoff-Fabriken G. Henneberg

(k. u. k. Hofl. Zürich. 601 38—

Објава.

Управни одбор за заједничко руковање ритским земљама у тителском и жабаљском срезу јавља, да ће на јавној лицитацији од дана лицитације па до 1. септембра, односно до 15. октобра, за каћки, рит пак до 1. новембра, а за пашу до 1. децембра 1900. по н. календару, за готов новац под закуп издати следеће ритске земље:

1230 јутара ораће земље у чурушком риту I. заливу.
320 јутара ораће земље у надаљском риту I. заливу.
610 јутара ораће земље у господњиначком риту I. заливу.
1150 јутара ораће земље у жабаљском риту I. заливу.
740 јутара ораће земље у ђурђевачком риту III. заливу.
215 јутара ораће земље у мошоринском риту III. заливу.
60 јутара ораће земље у сентиванском риту III. заливу.
530 јутара ораће земље у тителском риту IV. заливу.
230 јутара ораће земље у лочком риту IV. заливу.
210 јутара ораће земље у гардиновачком риту IV. заливу.
90 јутара ораће земље у виловачком риту IV. заливу.
710 јутара ораће земље у каћком риту VI. заливу.
480 јутара ораће земље у гор. ковиљском риту VI. заливу.
24 јутара ораће земље у дој. ковиљском риту VI. заливу.

Лицитација почеће на лицу места свагда у 8 сати пре подне и то тако да ће
у I. заливу у чурушком риту
у III. заливу у ђурђевачком риту
у IV. заливу у тителском риту
у VI. заливу у каћком риту
лицитација отпочети и непрекидно трајати, док се земља у дотичном заливу не прода.

У I. заливу почиње лицитација 25. августа (6. септембра) 1899.

У III. заливу почиње лицитација 28. августа (9. септембра) 1899.

У IV. заливу почиње лицитација 30. августа (11. септембра) 1899.

У VI. заливу почиње лицитација 6. (18.) септембра 1899.

II. Т. закупници позивају се у одређено време на лице места.

Местне власти умољавају се, да ову објаву у месту за времена обнародују.

Тител, 11. (23.) августа 1899.

Никовић,
председник.

338 1—3

6 златних, 10 сребрних медаља, 30 почасних диплома.

Квиздов

корнајбуршки прашак

за гајење марве

Ветер. дијетично средство за коње, рогату марву и овце

Од 45 година у употреби при недовољној вољи за јелом, хрђавом варењу, за поправљање и множење млека код крава

Цена: 1/1 кутија 70 нов.
1/2 кутије 35 нов.

Прави само уз горњу заштитну марку може се добити у свима апотекама и дрогеријама.

Главно стовариште:

Franz Joh. Kwizda

k. u. k. Ist. ung., königl. rumän. u. fürstl. bulgar. Hoflieferant

Kreisapotheke, Kornenburg bei Wien.

583 31—45

СТАРИЈИ ШПЕЦЕРАЈСКИ ПОМОЋНИК

могао би место добити у једној брашнари као пословођа или примити је под рачун са гаранцијом од 300 фор. Понуде ваља слати на администрацију овог листа уз прикључење поштанске марке од 10 новч. а под бројем 337. 337 1—3

КАФА

ИЗ ФИУМЕ

непосредно се разашиље са морских лађа.

1 џакуљица 4 клгр. Рио-Кафа крупна зрна 4·60 н.
1 џакуљица 4 к. Порторико-Кафа крупна зрна 5·60 н.
1 џакуљица 4 клгр. Куба-Кафа крупна зрна 5·76 н.
1 џакуљица 4 к. Порторико-Перлкафа кр. зрна 6·12 н.
1 џакуљица 4 кл. плава Јава-Перлкафа — 6·80

са плаћеном царином и поштарином без икаквих даљих трошкова.

Ценовник са картом са сликом (Anschichtskarte) шиље по жељи бесплатно.

FRATELLI DEISINGER,
Fiume. *Frei-Hafen 63.*

Главна трговина, којом се служе угарске кафоџије. 175 15—16

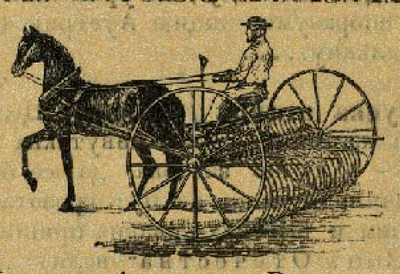

Част нам је, ставити Вам до поволњног знања, да смо

У Новом Саду, Петефијева улица бр. 38. отворили наше стоваришта, где ћемо од свију наших производа

СТАЛНУ

изложбу машина

одржавати, и молимо да се при свакој потреби, директно обраћа нашем заступнику, г. Францу Вајеру (Нови Сад, Петефијева улица бр. 38).

Будимпешта, јуна 1899.

С високопоштовањем

HOFHERR & SCHRANTZ.

237 10—12

Упозорује се на подражавање и фалсификовање.

За одржавање

подизање и повећање лепоте најбоље је хемијско чисто и просто средство, које је сасвим нешкодљиво

МАРГАРЕТИН-КРÊМ

изванредно дејство.

За неколико дана употребе уклања пеге, ђлеке, бубуљице, митесере и друге болести на кожи. Глача боре и уклања богиње, а код старијих особа даје финију кожу.

Др. Мозенгајл и Мецгер са масажом откланају боре на лицу. Маргаретин крем је за то најпробитачнији. Кад се лице са Маргаретиним кремом сваки дан масира, нестају не само пеге, ђлеке и других дефекта, него и богиње и других неправилности са лица, што их старост, брига, болести итд. проузрокују.

Чува лице од сунца и ветра, а може се и даљу употребљавати. **Велика тегла 1 фор, мала 50 н.**

Маргаретин прашак за госпође 60 новчића.
Маргаретин сапун 30 новч.
Маргаретина паста за зубе 50 новчића.
Ружичасти регенератор за косу, који јој враћа првобитну боју 1 фор.
Осмеђавач косе, да буде коса смеђа 50 н. и 1 ф.
Танохинин помада за одржање косе 25—50 н.
Бркомаз Бохутов — вилагошпарски 25—85 н

Földes Kelemen

Arad — Franz Deák-Gasse 12.

Стоваришта ово- и иностраних фармацеутских и хигијенских специјалитета, бандажа и артикла за тоалету.

— **Телефон бр. 111.** —

Главно стовариште у Новом Саду код апотекара:
Паје Георгијевића и Стефана Фехера.

253 Поруке преко 3 ф шаљу се бесплатно. 8—10

Само онда истинит, кад је кутија мојом патент-затвореном.

ЧОКОЛАДА

Suchard

Купити се може свуда

КАКАО

40 28 - 52

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.